

אוניברסיטת תל-אביב

הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין

החוג לספרות

ייצוג FTM בחברה לסבית ב"ישנן בנות"

רפרט בקורס "הפואטיקה של ניידות מגדרית"

המרצה: ד"ר עמליה זיו

מגישה: פליאה קטנר

סמסטר ב' תשע"א

11 בספטמבר 2011

מבוא

"נראיתי כמו גבר אבל לא השתלבתי בעולם הסטרייטי ופתאום גם לא השתלבתי בקהילה הלסבית. לא ידעתי שזה יהיה כל כך בודד. הדבר הכי קשה היה שלא יכולתי לבכות", מעיד אחד הגברים בקבוצת התמיכה ל-FTM שאליה מגיע מקס סוויני, טרנסקסואל בסדרה "ישן בנות".

טרנסקסואליות הינה תופעה שבה חשים אנשים כי זהותם המגדרית אינה תואמת למגדר המקובל על פי מינם הפיזיולוגי, כאשר בקטגוריה זו מושם דגש על שינוי¹ גופני, הנעשה בטיפול הורמונלי, ובמקרים מסוימים אף ניתוחים: ניתוח עליון להסרת שדיים או הגדלתם וכן ניתוח תחתון המשנה את אברי המין. רבים מהטרנסקסואלים חיים במצוקה, הנובעת בעיקר מהדיכוי החברתי ותפיסת הטרנסקסואל כבן המגדר הלא נכון. רבים מהם מעוניינים לשנות את מינם הביולוגי בכדי שיותאם לתפקיד המגדרי אותו הם מעוניינים לשאת, שכן החברה אינה מקבלת תפקיד מגדרי המבוצע על ידי המין ה"שגוי".

במהלך המאה העשרים החלה החברה לקבל קבוצות החורגות מהנורמה ההטרנסקסואלית כמו הומואים ולסביות אך קבוצת הטרנסים נותרה מאחור. בשנים האחרונות החלה פריחה של קבוצה זו מבחינה תרבותית וטרנסקסואלים הפכו לנראים יותר ויותר, בין אם כזמרים ויוצרים, או ככוכבי ריאליטי ואף זכו לייצוגים בקולנוע ובטלוויזיה. בעבודתי אחקור את דמותו של מקס סוויני, טרנסקסואל FTM בסדרת הטלוויזיה האמריקאית "ישן בנות" (The L Word), ששודרה בשנים 2004-2009 ברשת הכבלים האמריקאית Showtime ובכ-40 מדינות נוספות. הסדרה זכתה לאחוזי צפייה גבוהים ולמעשה החדירה לתודעת הקהל קבוצה חברתית החורגת מהסדר ההגמוני. הסדרה הציעה לראשונה לצופיה עולם חברתי ותרבותי שונה מזה שהם חיים בו אך במובנים רבים גם דומה וניתן לעיכול. העולם של "ישן בנות" הוא עולם לסבי בלוס אנג'לס שמורכב ברובו המוחלט מנשים, וגברים צצים בו רק בשוליים. מקס מפציע בסדרה תחילה כמזכיר, לסבית בוציית ובת זוגה של ג'יני, ועם הזמן עובר תהליך בו הוא מתוודע לרצונו להפוך לגבר מבחינה פיזיולוגית.

בעבודה אבדוק את התהליך הנפשי, החברתי והפיזיולוגי שעוברת מזכיר עד הפיכתה למקס, את יחסיה עם החברה הלסבית הסובבת אותה – כלסבית בוציית ולאחר מכן כגבר הטרנסקסואל המעוניין להשתלב בסדר החברתי ההטרנסקסואלי. אבדוק גם את ההבנה של מקס לבסוף כי הוא נמשך לגברים וכן את התמודדותו עם גופו לאחר שנכנס להריון כגבר ואת יחס החברה כלפיו ויחסו הוא לעצמו, כשהוא נושא את התפקיד הפיזיולוגי המוגדר כנשי בגוף גברי. דמותו של מקס היא אחד הביטויים לתחילתה של קבלה חברתית של הטרנסקסואליות. האופציות המרתקות שמציעה "ישן בנות" פותחות אפשרויות חדשות לצופים וצופות רבים. במהלך העבודה אבצע ניתוח טקסטואלי של הסדרה, תוך הסתייעות במאמרים העוסקים בתופעה.

התהליך הנפשי, החברתי והפיזיולוגי שעובר FTM

¹ במסגרת עבודה זו אשתמש בביטוי "שינוי" כתרגום לעברית של המונח Transtition

מוירה נכנסת לסדרה בפרק הראשון של העונה השלישית, לאחר שהיא פוגשת את אחת הדמויות הראשיות בסדרה, ג'ני שכטר, שנוסעת לעיירת ילדותה. ג'ני מציעה למוירה לבוא עימה ללוס אנג'לס והן מגיעות לעיר כבנות זוג. כחלק מהניסיון להשתלב בקבוצת החברות הלסביות של ג'ני, מוירה מצטרפת אליהן לארוחה במסעדה יוקרתית, שם מזמינות חלק מהנשים לובסטרים ומוירה מספרת בדיחה מיזוגנית המבוססת על לובסטרים, ואף אחת מהנוכחות לא צוחקת. התבטאות זו של שנאת נשים אינה היחידה ומוירה מנהלת יחסי אהבה-שנאה מול המין הנשי ומפגינה אותם עוד כשהיא מגדירה עצמה כאישה. הדמות, בין כמוירה ובין כמקס, חותרת למיינסטרים המגדרי כגבר ובדיחות על נשים ודעות שמרניות הינם דבר שבשגרה עבורה.

מוירה אינה מוצאת את מקומה: האם היא אישה? האם היא גבר? לסבית? סטרייטית? היא עוברת תהליך המוביל אותה מהיותה לסבית בוציית ועד המקום שבו היא תופסת עצמה כגבר סטרייט, ובסוף הסדרה כגבר הומוסקסואל. תהליך זה אינו מיוחד רק לה אלא מאפיין רבים מהטרנסים FTM. "איני חושב שזה אפשרי למחוק את השנים שהעברתי בקהילת ה-Leatherdyke ואת הרגישויות שרכשתי שם", מעיד על עצמו פטריק קליפיה², FTM הכותב אודות מיניות בקהילה הגאה. לטענת קליפיה, התיאוריות המגדריות באקדמיה מפרשות זהות מגדרית לא כביטוי טבעי למהות ה"אמיתית" של אדם אלא כפרפורמנס שניתן להבין רק בהקשר של רשת משתנה של אינטרקציות חברתיות. ניידות מגדרית נתפסת כטבעית יותר מאמת מקובעת או נצחית, הוא כותב. אל דעתו של קליפיה מצטרפת ג'יליאן ט' ווייס, פרופ' למשפטים, חברה ומדיניות. ווייס טוענת³ שיש זליגת זהויות אצל צעירי הקהילה הגאה שנמצאים עתה בשנות העשרים שלהם. לדבריה, המונח "לסבית" נע מעבר לדיסקוס הפוליטי של אישה ו-FTM נע מעבר לדיון הרפואי בעיקרו של שינוי מין. לדבריה, צעירים רבים מזדהים עתה כגינדר קוויר. לסביות יכולות לקיים יחסי מין עם גברים ואף להיות "גברים", ו-FTM יכול להתייחס ללסבית, אישה וגבר. עם זאת, היא טוענת שעדיין יש הבדל מהותי בין FTM ללסביות, הפרדה זהותית החשובה לשני הצדדים. היטשטשות הזהויות, לדבריה, היא בעיקר נחלת הדור הצעיר.

ניידות זו מעלה תהיות לגבי השאלה מיהי למעשה לסבית⁴. קליפיה טוען כי הגדרת הבוציית דורשת ממנה להיות גברית ככל האפשר ולעשות ככל הניתן כמה שיותר דברים שעושים גברים, מבלי ממש לחצות את הגבול שבין ארץ הנשים והמזבלה העירונית שבה, כביכול, רובים הגברים. כך למשל, כשמוירה פוגשת בפעם הראשונה את חברותיה של ג'ני ובהן את שייך הנערית וכרמן הנשית, היא מציעה לכרמן וג'ני ש"אתן הבנות תנוחו ותתנו לבוצייות (היא ושייך) לעשות את העבודה", כשהיא מתייחסת לסחיבת הציוד שהיא וג'ני הביאו עימן (פרק 3, עונה 1). לדברי קליפיה, המספר הרב של FTM שמנהלים מערכות יחסים עם לסביות פמיות שלא בהכרח מזדהות כביסקסואליות, מטשטש את הגבול שבין הנשים לגברים. הוא תוהה האם ניתן לקחת

² P. Califia, *Speaking Sex to Power : The Politics of Queer Sex*, (San Francisco: Cleis), xii

³ J.T. Weiss, "The Lesbian Community and FTMs: Détente in the Butch/FTM Borderlands" *The Journal of Lesbian Studies* 2007;11(3-4):203-204

⁴ Califia, *Speaking Sex to Power*, 110

טסטוסטרון, להיות בעלת שיער פנים, לעבור כגבר או לעבור ניתוח להסרת חזה – ועדיין להיות בוציית. לדבריו, FTM הרוצים לטעון לזהות זכרית ולהבחין בינם לבין בוציית חשים לא בנוח משאלות אלה, כפי שחשות גם לסביות שמוצאות עצמן נמשכות ל-FTM.

מוירה מבינה בשלב מסוים שהיא רואה עצמה כ-FTM ומבקשת מהסביבה להתייחס אליה כמקס הטרנסקסואל. להבנה זו היא מגיעה לאחר שהיא מכירה את בילי, גבר הומוסקסואל שיש לה עימו קשר מיני, ושמספק לה טסטוסטרון. למעשה בילי נמצא כאן בתפקיד החונך: הוא זה שמגלה למוירה על האפשרות לקחת הורמונים לשינוי המראה החיצוני וגם מספק לה אותם, והוא גם הראשון שעימו היא מקיימת יחסי מין לאחר שהיא מבינה שהיא רוצה להפוך לגבר – כלומר הוא האדם הראשון שהיא מקיימת עימו יחסים כשהיא מבינה שאינה מגדירה עצמה כאישה. תפקיד החונך והנחנך הם תפקידי הדאדי-בוי כפי שמגדיר זאת גייקוב הייל. הייל מעיד⁵ כי יחסים בין דאדי ובוי מאפשרים לזה הנושא את תפקיד הבוי להתנסות בחוויית ההבניה העצמית של להיות זכר, כפי שהוא מעיד מנסיונו שלו. מוירה עצמה אף מעידה על כך מול ג'ני ואומרת על בילי כי "הוא גורם לי להרגיש כמו גבר אמיתי. אני לא סתם בחורה עם משהו במכנסיים".

כשמוירה מספרת לחברותיה שהבינה שהיא רוצה להפוך לגבר, קיט, אישה שחורה, מנסה להניע אותה מלעשות ניתוחים בלתי הפיכים. "אנחנו מאבדות את הבוציית הטובות שלנו", היא אומרת למוירה ומקבילה את ניתוח הסרת החזה לשינוי צבע עור ושואלת: "מה זה להרגיש לבן? להרגיש גבר? אישה?". מקס מתעקש שהוא רוצה שתהיה התאמה בין החזות החיצונית שלו למה שהוא מרגיש בפנים וקיט מטיחה בו: "אתה מוותר על הדבר היקר ביותר בעולם!" מקס שואל האם מדובר בחזה שלו וקית' עונה: "לא. להיות אישה".

קליפיה מתייחס⁶ לקריאותיה של הזמרת אלכס דובקין, שכמו קיט קוראת לבוציית צעירות שלא "לערוק" למחנה ה-FTM באיום ומאיימת כי אלו שיעשו כן יוגלו מקהילת הלסביות ומקהילת הנשים. לטענת קליפיה, סכנת העריקה אינה ממשית ולו רק מאחר ורוב הבוציית אינן מעוניינות בשינוי מין. לדבריו, רבות אם לא רוב הבוציית שמחות להיות נשים. בדומה לאיומיה של דובקין, דוזייר⁷ אומרת כי יש FTM החוששים כי הופעה כגבר ביולוגי לאחר שינוי מין תבטל את יכולתם להזדהות כטרנס או קוויר, ותהפוך אותם לבלתי נראים עבור קהילתם. הגבול בין בוצי' ל FTM, כך מסתבר – חמקמק ואינדוידואלי.

לדברי דוזייר, FTM אישרו טענות שלפיהן המין שהחברה מייחסת לאדם הוא היבט חשוב של הבנייתו המגדרית ואמצעי לפירוש התנהגותו. עם זאת, מאפיינים מיניים פרטיקולאריים

⁵ C. j. Hale, "Leatherdyke Boys and Their Daddies: How to Have Sex without Women or Men", *Social Text*, No. 52/53 (Autumn-Winter, 1997): 228-229

⁶ Califia, *Speaking Sex to Power*, 111

⁷ R. Dozier, "Beards, Breasts, and Bodies: Doing Sex in a Gendered World", *Gender and Society*, Vol. 19, No. 3 (Jun., 2005): 307

כאיבר מין גברי או חזה נשי אינם קריטיים לתפיסת החברה את מינו של אדם כפי שמשמעותם נוצרת באינטרקציה חברתית ומינית. ואכן לאורך כל הסדרה מקס זוכה ליחס כגבר מרובן המוחלט של הדמויות בסדרה, למרות שעד לסופה הוא עדיין בעל איברי מין נשיים. לפי דוזייר, השינויים שעובדים FTM לאחר נטילת הורמונים גורמים לכך שנתפסים על ידי החברה כגברים ללא קשר להתנהגותם או למאפיינים מיניים סותרים, דוגמת חזה נשי או אפילו הריון. שיער פנים, לפי עדויות של מספר FTM, הוא החשוב ביותר מבחינת תפיסתו החברתית של אדם כגבר⁸.

בהיותו מקס גבר הוא מקבל מהחברה יחס שונה מזה שקיבל כמוירה: מוירה לא הצליחה להתקבל לעבודה בחברת הייטק (פרק 5, עונה 3), אך כאשר מקס מתראיין לאותו מקום ומזוהה כגבר הוא כן מתקבל ואף זוכה למשרה טובה יותר. בשלב זה מקס מתחיל לגלות את הפריווילגיות של היות גבר בחברה ההטרסקסואלית: הוא מסתדר מצוין עם הבוס, חולק איתו תחומי עניין הנתפסים כ"גבריים" ומוזמן לארוחת ערב אצל הבוס עם ג'ני כבת זוגו, במהלכה הם מדברים על העניין שלו בתחום הטכנולוגי (פרק 12, עונה 3). דוסייר מציינת כי FTM רבים מוצאים את תפיסתם כגבר כחוויה מאירת פנים ומציינים פעמים רבות את השינויים באינטרקציה החברתית שכללו יחס הכולל כבוד רב יותר ומתן חירות רבה יותר בשיחה⁹. FTM רבים שלפני השינוי היו בוצייות והיו רגילות לחירות חברתית רבה עוד כשהיו נשים, הופתעו לגלות שלאחר השינוי הן זכו לפריווילגיות חברתיות רבות עוד יותר, הן מבחינת היחס אליהן בשיחה והן מבחינה התנהגותית.

לאחר קשר נוסף עם אישה, מקס מוצא עצמו בקשר רומנטי עם טום, גבר הומוסקסואל. בעוד שהקשר הראשון שלו עם גבר, בילי, היה קשר קצר אך חונך, אליו הגיע כאישה לסבית ושהוביל אותו למעשה להבין סופית שהוא מגדיר עצמו כגבר ומעוניין בשינוי גופני, לקשר עם טום מקס מגיע כאשר הוא מגדיר עצמו גבר הטרסקסואל. כעת הוא מחליט שהוא מעוניין בקשר עם גברים ולמעשה – הומוסקסואל. לא מדובר בדבר חריג: FTM רבים מדווחים כי לאחר השינוי (Transition) הם מגלים כי הם נמשכים לגברים¹⁰, דבר שלא היה קודם לכן. סקר שעשתה דבור מצא זינוק של 275% במספר הטרנסים FTM שנמשכו מינית לגברים הומוסקסואלים לאחר שעברו Transition לעומת מספר הנסקרים שנמשכו אליהם לפני ביצוע התהליך¹¹. לדברי דוסייר, נראה כי הנטייה המינית של הטרנסים השתנתה, אף כי במובן מסוים הם נשארו הומוסקסואלים – קודם לסביות, עתה הומואים. מקס מתייחס לסברה זו ואומר בפרק 3 בעונה 5: "שמעתי תיאוריה שההתוויה הגנטית של אדם היא לא לגברים או נשים אלא לפרטים מאותו המין".

בעונה השישית מקס מגיע להחלטה הסופית לבצע ניתוח להסרת חזה, לאחר שבתחילת העונה החמישית הוא החליט שלא לעבור ניתוח אף שנערכה עבורו מסיבה מיוחדת למימון

⁸ Ibid., 304-305

⁹ R. Dozier, "Beards, Breasts, and Bodies", 307-308

¹⁰ Ibid., 303

¹¹ H. Devor, "Sexual Orientation Identities, Attractions, and Practices of Female-to-Male Transsexuals", *The Journal of Sex Research*, Vol. 30, No. 4 (Nov., 1993): 310

התהליך. הסיבה שהעניק למקס ליתור על הניתוח הוא חשש מאובדן תחושה בפטמות. בפרק הראשון של העונה החמישית הוא משוחח עם פיליס, לסבית בוגרת שגילתה את זהותה לאחרונה, ואומר לה שיש גברים שלא מרגישים כגברים עד שאין להם חזה גברי והם יכולים להסתובב ללא חולצה, אבל הוא מרגיש מספיק גברי גם כך. קליפיה¹², שכן החליט לבצע הליך ניתוחי, פחד גם הוא לאבד את התחושה בפטמות. הפיתרון שמצא לכך הוא השארת הפטמות במקומן, כיוון שהפכו לאיבר שניתן לחוש דרכו עונג. "הבחירה הכי קשה שטרנסים נאבקים בה כשהם הולכים לניתוח הוא האפשרות שירגישו פחות", אומר קליפיה. "לפני לקיחת הטי (טסטוסטרון) הייתי אמביוולנטי לגבי הניתוח אך לאחר 90 יום של שימוש בטי הפטמות הפכו לחלק הכי רגיש ושימושי בגופי. לא נטיתי לוותר על אזור כזה, אז בחרתי במנתח שמוכן לעזוב את הפטמות לנפשן, גם אם המשמעות היא שהן יהיו גדולות מהפטמות של הגבר הממוצע", מעיד קליפיה.

מקס מחליט לבסוף כן לבצע את הניתוח ואומר שאכן חשוב לו שיוכל להוריד את החולצה בלי להתבייש: "אחת ממטרותיי היא להיות מסוגל להוריד את החולצה בחוף הים בתוך שנה", הוא מספר לג'ני. "אני מקווה שאגדל מספיק שיער חזה כדי לכסות על הצלקות". קליפיה עצמו מתייחס למראה החזה שלו לאחר הניתוח דווקא כמראה חיובי – מראה טרנסי שהוא תופס כחלק ממנו: הצלקות ומראה הפטמות שגורמות לטורסו שלו להראות שונה מהנורמה ועל כך הוא אומר: "להיות טרנס זה לקפוץ מצוק. אין לך מושג מי תהיה כשתסיים, אתה רק יודע שאינך יכול להישאר במקום שאתה"¹³.

טרנסקסואלים בעולם הלסבי

מקס מתחיל את דרכו בסדרה כאישה לסבית, דבר הדומה לתחילת הדרך של FTM רבים. הגבול בין בין אישה לסבית בוציית שנתפסת כבעלת התנהגות או מראה גבריים עם לבין הגדרה עצמית כגבר דק אך קיים: מוירה משתינה בעמידה מול ג'ני המשתינה בשיבה (פרק 2, עונה 3) ומדברת במונחים גבריים: כשג'ני מפסיקה בזמן מין אוראלי בשעת נסיעה היא אומרת לה: "don't blueball me" ומתייחסת לעצמה כבעלת איברי מין גבריים. אך כשהיא נכנסת לשירותי נשים ציבוריים היא מקפידה להיכנס לשירותי נשים ומסבירה לצעירה שהיא פוגשת שם: "אני בת". עם זאת כשמוירה הופכת למקס הוא כבר מתנהג אחרת. לאחר שעזב את עבודתו והחל לעבוד כאיש הטכני באתר הלסבי OurChart של אליס, הוא מראיין אישה צעירה במטרה לצרף אותה לצוות האתר. היא מתלוננת על כך שבלוס אנג'לס (מקום התרחשות הסדרה) אין בוציות וכל הלסביות מתעניינות באופנה. לאחר שמקס מסכים איתה היא שואלת אותו "האם זו הסיבה שבגללה הפכת לגבר?". מקס מסביר לה שעבר את התהליך כיוון שהוא מרגיש גבר מבפנים. היא עונה לו: "יש הרבה סיבות למעבר. כולן לגיטימיות".

קליפיה אומר¹⁴ כי היסטורית להיות לסבית כלל את קבלת העובדה שאדם אינו אישה כפי שתפקיד זה מוגדר ברוב העולם כ"חגיגית הנשיות", כלומר לסבית למעשה יוצאת נגד ההגדרה

¹² Califa, *Speaking Sex to Power*, 81

¹³ Ibid., 82

¹⁴ Califa, *Speaking Sex to Power*, 113

החברתית לאישה והעובדה שהיא אמורה להימשך לגבר. מוירה אכן יוצאת נגד כל המוסכמות החברתיות של ההגדרה לנשיות אך לבסוף ברור לה כי היא גבר, ולא אישה לסבית. קליפיה טוען כי FTM מעלים את השאלה "כיצד מוגדרת לסבית?"¹⁵. למעשה, בהפיכתה למקס, מוירה מעלה את אותה שאלה באופן אחר: מה ההבדל בין מה שהייתה לפני השינוי, לבין מה שהפכה להיות לאחריו. קליפיה אומר כי התשובה הפשוטה לשאלה מהי לסבית תהיה שלסבית הינה נקבה גנטית המקיימת יחסי מין עם נקבות גנטיות אחרות. עם זאת, הוא מסייג באומרו כי יש מקרים שונים כמו נשים הטרוסקסואליות המקיימות יחסי מין עם נשים תמורת תשלום במהלך השתתפות בסרט פורנו ושאינן לסביות, או נשים הנמשכות לנשים ולא מקיימות עימן יחסי מין כמו נזירות למשל, ושהינן לסביות. מול זאת הוא מציג טענה המיוחסת לחוקרות לסביות פמיניסטיות כאדריאן ריץ' וליליאן פדרמן הטוענות שיחסים מיניים הנתפסים לרוב כלסביים, כמו יחסי בוץ-פם או סאדו-מאזו אינם מתאימים להגדרה כיחסים לסביים. הקשר של מוירה וג'ני עונה לטענה של ריץ' ופדרמן שכן ג'ני היא לסבית פמית בעוד מוירה בוציית. אומנם קליפיה אינו מסכים עם טענה זו אך כאשר מוירה וג'ני עוצרות בצד הדרך, עוצר להן זוג החושב שג'ני ומוירה הם גבר ואישה נשואים, מתייחס אליהם כך ומוירה אינה מתקנת אותם כלל, אלא ממשיכה להציג אותן כזוג הטרוסקסואלי ולא לסבי.

תוך שהיא מתייחסת למאמרו של ג'ייקוב הייל¹⁶ וייס אומרת כי בין לסביות ו-FTM קיימת הפרדה זהותית החשובה לשני הצדדים. קליפיה מספר על ההבדל העדין¹⁷ אך הקיים שבין הגבריות שמציגה לסבית בוציית לבין זו הנדרשת מ-FTM המבקש לעבור כגבר. לדבריו, לסביות לעיתים קרובות לוקחות כמובן מאליו את הזכות לקטר אודות נשים אחרות. זהו סוג של פריקת תסכולים בתוך הקבוצה (IN-GROUP), יותר אמצעי של התמודדות מאשר מיזוגיניה. עם זאת, כאשר אדם מתחיל להזדהות יותר כ-FTM או כגבר מאשר כלסבית, עשוי להיות קשה לזכור שכאשר אתה מבטא סוג כזה של תסכול – הוא עשוי להתפרש בדרך אחרת לחלוטין. גייל רובין מסכימה עם אבחנה זו ואומרת כי "התנהגות דוחה שהייתה נסבלת כשהיא מגיעה מבוציית תחשב לעיתים קרובות לבלתי נסבלת בקרב FTM"¹⁸.

לאחר המעבר מאישה לסבית לגבר היחסים בין הפרט לקבוצה הלסבית משתנים. כפי שהעיד קליפיה – יש מילים שלא ניתן יותר להשתמש בהן, התנהגויות שלא יתקבלו בברכה ובאופן כללי היחס משתנה מיחס אוהד שניתן לפרט הלוקח חלק בקבוצה, ליחס חשדני. כך למשל בסדרה, מקס ואליס מנהלים קשר חיובי, ומקס לוקח חלק פעיל באתר שהם מפעילים, יחד אך אליס חרדה בשל גודל החלק שמקס לוקח בו כפעיל הגולש באתר. בפרק הראשון של עונה 5 מקס מצלם את אליס מראיינת את פיליס לגבי יציאה מהארון בגיל בוגר. מקס מוצא עצמו מסביר

¹⁵ Ibid., 108

¹⁶ J.T. Weiss, "The Lesbian Community and FTMs", 203

¹⁷ Califia, *Speaking Sex to Power*, 117

¹⁸ G. Rubin, "Of Catamites and Kings: Reflections on Butch, Gender and Boundaries", *The Persistent Desire: A Femme-Butch Reader*. Ed. Joan Nestle (Boston: Alyson Publishing, 1992), 482

לפיליס מה פירוש האות ט' בלהט"ב (GLTB) והם מפתחים שיחה על טרנסים, שיחה המצולמת כחלק מהראיון. אליס ממהרת לקטוע את מקס ואומרת לו שזה לא קשור לנושא הראיון. מקס שואל מדוע והיא עונה לו שהאתר שבו יועלה קטע הווידאו מיועד לסביות. "חשבתי שהאתר מיועד לכולם", הוא משיב. בנוסף, מקס כותב באתר בלוג שבו הוא מתעד את חייו כטרנס FTM. בפרק 4 בעונה 5 מקס וחברתו קוראים יחד את התגובות שכתבו גולשים בבלוג. "זה אתר של לסביות", כותבת אחת הגולשות, "ואני לא צריכה לדעת שמקס סויני אוהב לחשוב על הכוס שלו כזין, שחברה שלו אוהבת למעוך לו את השדיים ולכן ויתר על ניתוח להסרת חזה". מקס טוען שזו בדיוק הסיבה שפתח את הבלוג – הוא רוצה לחנך אנשים ולהרגיל אותם לקרוא גם דברים מנקודת מבטו של FTM.

גם אליס זועמת על מקס בשל פרסום הבלוג, מתקשרת אליו ומטיחה בו: "חדרת למרחב שלי כדי לפרסם את האג'נדה שלך וזה לא קול. זה מה שנעשה: אתה יכול לכתוב בלוג פעם בשבוע. אני אתן לך מקום משלך שלא יהיה עם הגסטביאנס (שילוב בין Guests ו-Lesbians), כי אני לא רוצה להיות מופגזת על ידי ערימה של לסביות שמתחרפנות מהדבר הטרנסגינדר הזה". מקס משיב לה בכעס בחזרה: "את לא יכולה להדיר טרנסים מהקהילה הלסבית!". אך היחס העוין המופיע בסדרה מבוסס על המתרחש במציאות. לפי קליפיה, FTM נתפסים כבוגדים בפמיניזם בשל השינוי שנותן להם גישה לפריבילגיות השמורות לגברים בלבד¹⁹. הוא מוסיף כי לסביות פמיות (נשיות) לא יקבלו לרוב FTM לסביבתן – בדיוק כפי שחווה מקס. עוד טוען קליפיה כי טרנסים סובלים לעיתים מהדרה בחברה ההומו-לסבית כיוון שאיתגור חוקי המגדר והמיניות שהם יוצרים אינם בין המטרות של מובילי התנועות ההומו-לסביות. "אולי הדבר כך כיוון שהם נמשכים לבני אותו המין ולמעשה משתתפים במערכת הבינארית מגדרית", מציע קליפיה. "כמו הטרנסקסואליות, גם הומוסקסואליות מבוססת על ההנחות שגברים ונשים הם שתי קטגוריות נפרדות"²⁰.

קליפיה טוען כי הומואים ולסביות אינם ניתנים לזיהוי במרחב וכי "הומואים העוברים כגברים נורמליים ולסביות הנראות כמו כל 'ליידי' אחרת ברחוב חסרי מוטיבציה לבדוק את נושא הביטוי המגדרי"²¹. טענה זו ניתנת לוויכוח, אך את הגיבורות הלסביות של "ישנן בנות" אכן לא ניתן לזהות כלסביות והן, ובמיוחד הלסביות שגולשות באתר שמפעילים אליס ומקס, אינן רוצות לאתגר את הסדר המגדרי. הלסביות המתוארות בסדרה הוגדרו על ידי חברתו של מקס כ"לסביות החובבות אופנה", הגדרה שמאפיינת אותן כנשים המתעניינות בתחומי עניין המצופים מנשים. גם הן, כמו הנשים שקליפיה נתקל בהן – לא מעוניינות לאתגר את הסדר החברתי. אותן לסביות פמיניסטיות, כפי שהן מופיעות בסדרה, גם לא חוברות לבוציות. כפי שאומרת ווייס: הלסביות הפמיניסטיות שרובן לבנות או מבנות מעמד הביניים שואפות להתרחק מהסטיגמה של נשים

¹⁹ Califia, *Speaking Sex to Power*, 81

²⁰ Ibid., 76

²¹ Ibid., 77

גבריות²². הזהות הבוציית, עם הקשר החזק שלה למיניות והדימיון לדפוסים הטרוסקסואלים מנוגדת לרעיונות אלה. הפמיניסטיות הלסביות שניתן לשייך אליהן למעשה את מרבית הגיבורות של "ישנן בנות", אינן מקבלות זהות מגדרית הכוללת מאפיינים גבריים. כך גם ניתן לראות ש"ישנן בנות" אינה כוללת לסביות בוציות. הבוציית היחידה היא מוירה, שהופכת די מהר לטרנסגינדר.

בפרק 10 בעונה 3 מקס פוגש את טים, הארוס לשעבר של ג'יני שעתה מתברר כי הוא נשוי ועומד להפוך בקרוב לאב. מקס מנסה לנהל עם טים שיחה כגבר אל גבר, ושולח יד לבטנה ההריונית של אשתו של טים. ניכר כי הוא מקנא בחיים שטים מנהל. בסוף הפגישה הוא משוחח עם ג'יני על החיים שלהם ועל החיים של טים ואשתו. הוא שואל אותה אם לא היתה רוצה את החיים שיכלו להיות לה עם טים, חיים הטרוסקסואלים נורמטיביים. היא משיבה שלא ושואלת אותו אם מה שהוא רוצה זה חיים פרבריים הטרו-נורמטיביים כמו של טים, ובתגובה הוא עונה לה ש"לכל אחד יש זכות להיות מאושר". מקס לא מעוניין בדרך החיים שרוב הלסביות בסדרה חיות בה: זוגיות מונוגמית סדרתית, שבה נשים מחליפות בנות זוג ולרוב לא מביאות ילדים. כשהוא אומר לג'יני שבעצם מה שהוא רוצה בחייו זו זוגיות שונה מהזוגיות שיש לרוב הנשים בחברה בה הם חיים – הוא מרחיק עצמו במובן מסוים מהחברה הזו. התנהגות זו אינה יוצאת דופן בקרב FTM. ווייס אומרת כי FTM רבים מרחיקו את עצמם מהקהילה הלסבית מאחר וחשו כי הם גברים ולכן לא יכולים להיות לסביות²³. הם חשו כי הם לא הומוסקסואלים ולא חלק מהקהילה ההומוסקסואלית וטענו כי בניגוד לפמיניזם הלסבי הבעיה שלהם אינה פוליטית אלא רפואית. מרבית ה-FTM חשו לא בנוח עם הרעיון הפמיניסטי שעליהם לקחת על עצמם את העול של שינוי החברה, שכן מהלך זה יתמוך ברעיון שהם נשים ביולוגיות שלקחו על עצמן תפקיד מגדרי שאינו הטרונורמטיבי. זאת, כאשר הרעיון שבבסיס הזהות ה-FTM היא שמדובר בזהות זכרית ולא נקבית. מצדו השני של המטבע היו פמיניסטיות לסביות שטענו כי הטרנסקסואליות מונעות מתפיסה פטריאכלית של האישה וראו ב-FTM קונפורמיסטיים מגדריים ששואפים לפריבילגיות הניתנות לגברים²⁴. באותה שיחה שמנהל מקס עם ג'יני לגבי החיים של טים הוא למעשה מאשש את התקפות של אותה טענה לגביו.

בנוסף טוענת וייס כי רוב ה-FTM יצרו מערכות יחסים עם נשים שבהן הם לקחו על עצמם את תפקיד הגבר במערכת יחסים הטרוסקסואלית, כפי שהם הבינו אותו. הם מצאו קושי להתחבר לעמדה האנטי גברית החזקה של הפמיניזם הלסבי, בדיוק כמו שאנו רואים אצל מקס: הוא מעוניין במערכת יחסים הטרוסקסואלית ומבין את תפקיד הגבר כתפקיד מאוד מסוים – תפקיד אקטיבי, מפרנס וכזה שאמור להיות עם אישה, המייצגת בדיוק את ההפך ממנו – אישה פסיבית התחומה בין קירות הבית כשהיא מטפלת בילדים. על כך טוענת החוקרת ג'ודית לורבר כי טרנסקסואלים אינם מאתגרים את הסדר המגדרי מאחר ומטרתם היא להיות נשים נשיות וגברים

²² J.T. Weiss, "The Lesbian Community and FTMs", 205

²³ Ibid.

²⁴ Ibid., 204

גבריים²⁵. לדבריה, טרנסקסואלים הם זכרים ונקבות ביולוגים הרוצים לשנות את איברי מינם במטרה להתאים את האנטומיה שלהם עם הדרך שבה הם רוצים לחיות ועם זהותם המגדרית העצמית. הם לא הופכים למגדר שלישי, הם פשוט משנים את המגדר שלהם²⁶.

קליפיה מסתכל קדימה ואומר כי הדרך להפיג את העוינות בין טרנסים, לסביות והומואים היא באמצעות בניית קואליציות רחבות שיוכלו לבצע שינוי חברתי. הוא רואה בטרנסים, לסביות, הומוסקסואלים וביסקסואלים קבוצות שצריכות לשתף פעולה כדי לשנות יחד את מיקומן החברתי ומציין שעבורו זו "רווחה להיות מסוגל לקוות שהאמפטיה והחינוך יכולים לרפא מחלוקות עבר"²⁷.

טרנסקסואלים והריון

הסיבות שבעטיין בוחרים FTM לבצע שינוי מגוונות, אך רבים מהם מציינים כי הסיבה העיקרית היא הרצון להתאים את המראה החיצוני לזהות האישית כגבר²⁸. לפיכך, ניתן היה לצפות ש-FTM, השואפים להתקרב למודל שנתפס בחברה כ"גברי" ירחיקו עצמם ככל האפשר מכניסה להריון, הנתפסת בחברה האנושית כמימוש הנשיות²⁹. למרות זאת, בשנים האחרונות התפרסמו מספר מקרים של FTM שנכנסו להריון והמשיכו לשאת מראה גברי, וכך גם ב"ישן בנות" מקס מוצא עצמו בהריון. האפשרות לכניסה של טרנסקסואל להריון בשגה נמוכה אך קיימת. בטור³⁰ בנושאי בריאות בחיי טרנסג'נדרים וטרנסקסואלים המתפרסם באינטרנט הועלתה שאלה בידי גבר טרנס שקיים יחסים וגינאליים וחושש שנכנס להריון. הוא תוהה האם יש סיכויים שנכנס להריון כאשר בעת המקרה נטל טסטוסטרון. התשובה שקיבל היא כי טסטוסטרון בכמויות שנוטלים טרנסים אמור למנוע ביוץ לחלוטין ולמנוע כניסה להריון, אך שתמיד קיימת האפשרות כי הטסטוסטרון עוד לא מנע את המחזור ובמצב כזה יתכן והתקיים ביוץ ויש אפשרות לכניסה להריון. המשיבה מדגישה כי הסיכויים קלושים ביותר שמקרה כזה יתרחש, אך קיימים. נקודה זו היא גם אחת הביקורות הנפוצות כלפי הסדרה – הבחירה להכניס את דמות הטרנס להריון ללא כוונה מוקדמת וללא שהפסיק ליטול טסטוסטרון.

ב"ישן בנות" מקס נכנס להריון בדיוק כשהוא מחליט באופן סופי לעבור ניתוח הסרת חזה בכדי להשלים את ההפיכה לגבר. בפרק 2 בעונה 6 והאחרונה מקס מגיע למרפאה כדי לאשר

²⁵ J. Lorber, *Paradoxes of Gender*, (New Haven, CT: Yale University Press, 1994), 20

²⁶ J. Lorber, "Night to His Day: The Social Construction of Gender", *Yale University* <http://is.gd/Pz3AeP>, [accessed: September 11, 2011]

²⁷ Califia, *Speaking Sex to Power*, 77

²⁸ R. Dozier, "Beards, Breasts, and Bodies", 306

²⁹ o. דה בובאר, *המין השני* (תל אביב: הוצאת בבל, 2007), 336

³⁰ Pandora and Mistress Krista, "Pregnancy in FTMs", *The online magazine of health and fitness for transsexual and transgendered people*, <http://www.trans-health.com/displayarticle.php?aid=107>, [accessed: September 03, 2011]

סופית מול הרופאה את ההליך ולקבוע תאריך לניתוח. הרופאה בוחנת את תוצאות הבדיקות שלו ואומרת לו כי יש בעיה לקבוע תאריך – הוא בהריון. כשהוא מתעקש שהדבר אינו הגיוני היא מסבירה לו ש"נטילת טסטוסטרון לא מכבה את מערכת הרבייה". מקס נלחץ ומחליט שהוא מעוניין בהפלה. הוא ממחר לגניקולוג, פונה למזכירה בחדר ההמתנה ודורש ממנה לקבוע עבורו תאריך במהירות. היא אומרת לו שזה לא מצחיק. כשהוא מתעקש – היא מאיימת בהזמנת מאבטחים שיגררו אותו מהמקום. הנוכחים בחדר ההמתנה מתחילים להתלחש ולגחך והוא פונה אליהם וצועק: "כן, תסתכלו כולכם. אני גבר ואני בהריון. זה קורה! אתם לא קוראים צהובונים מחורבנים?".

היחס שקיבל מקס בקליניקה של הגניקולוג אינו שונה מהמתרחש במציאות. לרבים קשה לקבל את החזות הגברית המשולבת בהריון – שיא הנשיות – ובעיקר הדבר קשה בקרב הממסד הרפואי. תומס בייטי, FTM שהתפרסם בשל כניסתו להריון, כתב על ניסיונו ל"אדווקייט"³¹. בייטי הינו הטרוסקסואל שחי עם אשתו ננסי. הוא מספר כי בקרב סביבתם באורגון הם נתפסו כזוג "רגיל" עד שהחליטו להביא לעולם ילד באמצעות כניסה שלו הגבר עצמו להריון, נכיון שאשתו לא יכלה להרות מסיבות רפואיות. בייטי סיפר כי עבר ניתוח עליון להסרת החזה הנשי, אך החליט שלא לעבור ניתוח תחתון והשאיר את איברי הרבייה הנשיים מתוך כוונה להיכנס להריון בעתיד. בייטי מספר שהפסיק לקחת את מנת הטסטוסטרון הדו-חודשית שלקח ושבעטיו לא קיבל מחזור במשך שמונה שנים. לאחר כארבעה חודשים חזר המחזור החודשי והוא נכנס להריון. הסביבה לא אהבה את הרעיון של גבר בהריון. "אנשים רבים כעסו על המצב שלנו", הוא תיאר. "רופאים יצאו נגדנו, לא הסכימו לטפל בנו בשל אמונותיהם הדתיות. מומחי בריאות סירבו לכנות אותי זכר ולהכיר בננסי כאשתי ופקידי קבלה צחקו עלינו. הרופא הראשון שפנינו אליו דרש ממני לגלח את שיער הפנים". תשעה רופאים עברו בייטי ואישתו במשך שנה עד שהצלחו להשתחל לרשימה המבקשת תרומת זרע. כאשר נכנסו להריון הוא התגלה כהריון מחוץ לרחם, דבר שחייב אותו בהפלה. על כך הגיב אחיו: "טוב מאוד שזה קרה. מי יודע איזו מפלצת הייתה נולדת".

כמו הסביבה של בייטי, גם חברותיו הלסביות של מקס לא יודעות איך להתייחס להריון ובפרק 4 בעונה האחרונה הן יושבות יחד ומשוחחות בבית הקפה. ג'ני מתייחסת למקס כאישה ומחמיאה לו על האגן והשדיים שהתפתחו אצלו, והוא ברח מהמקום. אליס אומרת ש"טוב, לפחות משהו דיבר על זה" ושיין מוסיפה "אני לא מאמינה שהם הולכים להביא את הילד הזה". אליס מגדירה את מקס כמסכן ורק טאשה אומרת: "למה? עוד כמה חודשים מהיום כל מה שאנשים יראו יהיה זוג אבות הומואים והם זוכים לקבל את הילד יחד. אני חושבת שהוא די זוכה לקבל את הכל". ג'ני ממשיכה להתייחס למקס כאישה עד סוף הסדרה: בפרק 6 בעונה האחרונה היא מארגנת עבורו בייבי שאוור (מסיבת הריון) ואף רוכשת עבורו משאבת חלב, והוא אומר לה שאין לו כוונה להניק. היא אומרת לו: "אני מבינה שאתה מזדהה כגבר, אבל חשוב שתבין שאתה לא יכול להיות אנוכי". היא מכנה אותו "אבא-אמא" ובהמשך, כשמקס נכנס להתקף פאניקה

³¹ T. Beatie, "Labor of Love: Is society ready for this pregnant husband?", The Advocate, April 2008, <http://www.advocate.com/printArticle.aspx?id=22217>, [accessed: September 03, 2011]

בגלל הלידה הקרובה היא צועקת לסובבות אותם: "אנשים, היא בהריון! אתם לא יכולים לתת לאישה הרה כדורים!" בעוד מקס צועק לה במהלך ההתקף: "הוא! הוא בהריון!"

לעומת זאת, היחס מאנשים שלא מכירים את הסיפור האישי הוא שונה לגמרי: בפרק 4 בעונה האחרונה מקס וטום הולכים לערב בנים בפאב. כשהם חוזרים הביתה מקס אומר לטום שהוא נראה טוב ושהגברים במועדון בחנו אותו. טום עונה לו: "גם אותך". מקס אומר: "לא, הם רק ניסו לבדוק אם אני בהריון או סתם שמן". דוסייר טוענת כי לאחר נטילת הורמונים טרנסקסואלים נתפסים כגברים ללא קשר להתנהגותם או למאפיינים מיניים סותרים, דוגמת חזה נשי או הריון³² ומביאה כדוגמה את בילי, טרנסקסואל בהריון בחודש התשיעי, שחווה בדיוק את מה שמקס חווה בסדרה. בילי אומר כי "כשיש לך שיער פנים, אתה יכול 'לעבור' ללא קשר לאיך שהגוף שלך נראה. הייתי בחודש התשיעי של ההריון ואנשים היו מסתכלים עליי ואומרים "אוי, הבחור הזה שמן". ואכן, לכל אורך העונה האחרונה מקס מסתובב עם שיער פנים. גם בייטי, העיד כי במקרה שלו – מי שלא ידע על מצבו, לא יכול היה לזהות שהוא בחודש החמישי³³.

נראה כי אנשים הסובבים טרנסקסואלים בהריון ונמצאים עימם בקרבה ישירה מתקשים לעכל את הרעיון של אדם הנראה כגבר ונושא ילד ברחמו. כך גם הממסד הרפואי, שלעיתים אף מעביר את הגבר ההריוני או הגבר הרוצה להיכנס להריון מסע ייסורים ארוך עד להריון המיוחל. נראה כי מאותה סיבה, אנשים שאינם מכירים אישית את האדם העומד מולם מתקשים להבין מה הם רואים ולא קושרים את הגבר המזוקן ונושא הכרס שהם רואים לפנייהם להריון שנתפס כפסגת הנשיות. לא כי מדובר בחברה ליברלית ומקבלת, לא כי הם נכונים לאתגור המיניות, אלא פשוט כי הם מתקשים בכלל על הדעת שלפניהם עומד גבר בהריון.

סיכום

מקס סוויני עובר תהליך ארוך מרגע הופעתו כלסבית בוציית בשם מוירה המשתלבת בקהילה הבנות הלסביות בלוס אנג'לס, ועד להפיכתו לגבר הומוסקסואל בהריון. התהליך הזה מתגלה כתהליך המאפיין FTM רבים: בתחילה ההבנה כי הם נוטים להתנהגות גברית ונמשכים לנשים, לאחר מכן ניסיון לשמר את הסדר החברתי הקיים על ידי חיים הטרוסקסואלים נורמטיביים ולבסוף, כפי שמעידות עדויות נוספות – ההבנה כי הם נמשכים לגברים. גם חוויית ההריון בסדרה (גם אם הסיכוי להתרחשותו בתנאים שבהם קרה נמוכה) מייצג את המציאות כפי שהיא: FTM שחוו הריון מספרים על דחייה מהסביבה הקרובה והממסד הרפואי, ושהסביבה הרחוקה ממשיכה לזהות אותם כגבר, גם כשהם בחודשי הריון מתקדמים. למעשה – שיער הפנים מספיק בכדי להזדהות כגבר בסביבה הרחוקה.

גם השילוב או נכון יותר, אי-ההשתלבות, בחברה הלסבית קרובה למציאות: מקס מתקשה למצוא את מקומו בקרב נשות הסדרה ונתפס כאיום ובעיקר מוקע על ידי הלסביות הגולשות באתר שהוא מתפעל. "רבים מודאגים מהאפשרות כי הופעה כגבר ביולוגי לא תאפשר להם להזדהות יותר כטרנסים או קוויר, ותהפוך אותם ללא נראים בקהילה בה הם נמצאים. חלק

³² R. Dozier, "Beards, Breasts, and Bodies", 304-305

³³ T. Beatie, "Labor of Love"

מאלה שמחליטים בסופו של דבר לא לבצע את השינוי נרתעים מהאפשרות שיאבדו את חבריהם או בני משפחתם, דבר שמוריד את התשוקה לעבור אותו", כותבת דוזייר³⁴. מקס אכן מתלבט לאורך הסדרה לגבי ביצוע השלב הבא בשינוי באמצעות ניתוח, ומרגיש את הדחייה החברתית על בשרו. ההחלטה לעבור ניתוח בסופו של דבר נובעת מהרצון שלא להתבייש לחשוף את גופו מול קהל, אך נמנעת בשל כניסתו להריון.

הריון לא מתוכנן בקרב טרנסקסואלים הנוטלים סטוסטרון היא אפשרות קיימת אך בעלת סיכויים נמוכים. על מרי לין ברנרד, העורכת והמנכ"לית של האתר הלסבי פמיניסטי autosraddle, עסקה בנושא במכתב שכתבה לכאורה בשמו של מקס סוויני, ושמופנה למפיקת הסדרה איילין צ'ייקין³⁵. במכתב מקס מתלונן שבמקום לשלב אותו באנסמבל הדמויות, יוצרות הסדרה בחרו להגחיק אותו באמצעות שיער פנים דוחה, מלתחה מכוערת והריון. ההריון, טוען מקס, לא מפתח אותו כדמות ולא מאפשר לו להשתלב בחברה המתוארת בסדרה. עם זאת, כבר התרחשו מקרים בהם טרנסקסואלים נכנסו להריון במציאות ואולי בעתיד, כפי שמציין קליפיה, הדברים ישתנו והחברה לא תדחה אותם, גם לא כשהם בהריון. "סטרייטים הופכים ליותר קווררים ממה שהיו בעבר", טוען קליפיה ומביע תקווה שלא רחוק היום ובו כל אחד יוכל לבטא ולצאת החוצה לחברה, כפי שהוא מרגיש בפנים³⁶.

³⁴ R. Dozier, "Beards, Breasts, and Bodies", 307

³⁵ M. L. Bernard, "A Letter to Mama Chaiken From FTM Computer Search Champion Mighty Max Sweeney", *Autostraddle*, February 8, 2009, <http://is.gd/7szgkj>, [accessed: September 10, 2011]

³⁶ Califia, *Speaking Sex to Power*, 79

- Beatie, T. "Labor of Love: Is society ready for this pregnant husband?", *The Advocate*, April 2008, <http://www.advocate.com/printArticle.aspx?id=22217>, [accessed: September 03, 2011]
- Bernard, M. L. "A Letter to Mama Chaiken From FTM Computer Search Champion Mighty Max Sweeney", *Autostraddle*, February 8, 2009, <http://is.gd/7szgkj>, [accessed: September 10, 2011]
- Califia, P. *Speaking Sex to Power : The Politics of Queer Sex*, (San Francisco: Cleis)
- Devor, H. "Sexual Orientation Identities, Attractions, and Practices of Female-to-Male Transsexuals", *The Journal of Sex Research*, Vol. 30, No. 4 (Nov., 1993): 303-315
- Dozier, R. "Beards, Breasts, and Bodies: Doing Sex in a Gendered World", *Gender and Society*, Vol. 19, No. 3 (Jun., 2005): 297-316
- Hale, C. J. "Leatherdyke Boys and Their Daddies: How to Have Sex without Women or Men", *Social Text*, No. 52/53 (Autumn-Winter, 1997): 223-236
- Lorber, J. *Paradoxes of Gender*, (New Haven, CT: Yale University Press, 1994)
- Lorber, J. "Night to His Day: The Social Construction of Gender", *Yale University* <http://is.gd/Pz3AeP>, [accessed: September 11, 2011]
- Pandora and Mistress Krista, "Pregnancy in FTMs", *The online magazine of health and fitness for transsexual and transgendered people*, <http://www.trans-health.com/displayarticle.php?aid=107>, [accessed: September 03, 2011]
- Rubin, G. "Of Catamites and Kings: Reflections on Butch, Gender and Boundaries", *The Persistent Desire: A Femme-Butch Reader*. Ed. Joan Nestle (Boston: Alyson Publishing, 1992), 466-482
- Weiss, J.T. "The Lesbian Community and FTMs: Détente in the Butch/FTM Borderlands" *The Journal of Lesbian Studies* 2007;11(3-4): 203-211